

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ESPAGNET, JEAN D' cã

**Filosofia anticã restituitã în puritatea ei:
opera secretã a filosofiei lui Hermes / Jean D'Espagnet;**

trad. din lb. francezã de Gabriel Avram. - București: Herald, 2018

ISBN 978-973-111-673-0

I. Avram, Gabriel (trad.)

14

JEAN D'ESPAGNET

*Filosofia
anticã
restituitã
în puritatea ei*

OPERA SECRETĂ A FILOSOFIEI LUI HERMES

Traducere din limba francezã de

GABRIEL AVRAM

Jean D'Espagnet, *La philosophie des anciens rétablie dans sa pureté,*

© Arbre d'Or, Genève, mai 2012

EDITURA HERALD

București, 2018

Cuprins

Dedicată Atotputernicului Domn din ceruri și Monseniorului Pierre du Broc, ilustrisim și reverendisim episcop de Auxerre	7
Mesaj adresat discipolilor Filosofiei Naturale	11
Discurs în favoarea filosofiei antice restituită în puritatea ei și despre numele primului său autor	
Fragmente despre câțiva gânditori interesați	17

FILOSOFIA ANTICILOR RESTITUITĂ

ÎN PURITATEA EI ORIGINARĂ	23
Canonul 1. Dumnezeu	24
2. Lumea	24
4. Natura	26
9. Lumea	28
13. Materia primordială	30
18. Crearea lumii	32
22. Materia și forma sunt cele două principii ale lucrurilor	35
28. Creația Soarelui	38
32. Lumina este forma universală	40
37. Creația omului	42
40. Materia primordială conține trei feluri de forme	44
43. Degradarea nu se produce din contrarietatea calităților	46
50. Elementele	49
59. Pământul	54
64. Apa	57
75. Aerul	63
81. Focul	66
94. Iubirea reprezintă geniul Naturii	71
96. Contrarietatea nu se întâlnește în cadrul elementelor	72

103. Lupta contrariilor apare în urma faptului că unele calități sunt mai intense decât altele	76
104. Calitățile elementelor sunt temperate	77
112. Al cincilea element	80
115. Prima stare de contrarietate a existat între lumină și întuneric	82
118. Părțile lumii nu sunt nici elemente, nici nu se preschimbă unele în altele	83
120. Pământul și focul nu se preschimbă unul în celălalt	85
125. Pământul și apa nu se transformă unul în celălalt	89
127. Apa și aerul nu se pot transforma unul în celălalt	90
129. Doar apa circulă în natură	92
135. Cele trei cercuri sau roți ale circulației	96
136. Primul cerc	97
138. Al doilea cerc	98
141. Al treilea cerc	99
145. Circulația umorilor în corpurile mixte	101
147. Fermentația sau drojdia apei	102
148. Fermentarea celorlalte elemente cu ajutorul apei	102
150. Trei elemente secundare	103
154. Trei feluri fundamentale de corpuri mixte	105
155. Mineralele	106
157. Vegetalele	106
159. Animalele	107
160. Omul este un microcosmos	108
161. Fiecare lucru compus din elemente reprezintă un microunivers	108
162. Lucrurile compuse vii sunt alcătuite din trup, suflet și spirit	108
163. Spiritul	109
166. Formele	110
177. Capacitatea de multiplicare izvorăște din formă	116
178. Lumina și întunericul reprezintă principiile vieții și morții	117
179. Formele animalelor și ale vegetalelor au o anumită structură specifică	117
182. Nașterea și distrugerea lucrurilor	120
183. Degradarea	120
184. Zămislirea	121
186. Semințele haosului	121

187. Viața și moartea	122
188. Naturile spirituale	122
190. Două feluri de hrană: hrana trupească și hrana spirituală	124
193. Focul naturii este spiritual	125
194. Și focul obișnuit poate fi încadrat în rândul lucrurilor spirituale	126
195. Lumina face parte din rândul lucrurilor spirituale	127
199. Spiritul universal	130
204. Corpul diafan	132
208. Principiile active sunt spirituale	134
210. Calitățile sunt instrumentele, și nu cauzele acțiunilor	135
211. Culoarele, mirosurile și gusturile	136
212. Rarefierea și condensarea sunt instrumente ale naturii	137
213. Umiditatea accentuată	137
215. Umiditatea accentuată este nepieritoare	138
216. Două feluri de umori existente în lucrurile compuse	138
217. Sticla este rezultatul acestei umidități accentuate	139
218. Umiditatea accentuată sălășluiește în cenușă	139
220. Umiditatea accentuată este rădăcina lumii materiale	140
223. Umiditatea accentuată reprezintă veriga de legătură dintre materie și formă	142
224. Căldura naturală și umiditatea accentuată	143
226. Exemplarele prime și exemplarele secunde ale lucrurilor	144
227. Armonia Universului	145
231. Cele patru calități sunt precum niște tonuri armonioase ale naturii	146
232. Felul în care acționează natura	147
237. Cerul este nesfârșit	149
240. Inteligențele	151
242. Pământul	152
OPERA SECRETĂ A FILOSOFIEI LUI HERMES	
<i>Care ne învață despre materie și despre modul în care se poate făuri Piatra Filosofală</i>	155
Dedicată maeștrilor în filosofia hermetică	156
Canonul 1. Îndemn	159
14. Materia din care este alcătuită Piatra Filosofală	164
36. Mercurul filosofilor	173

42. Sublimarea alchimică a mercurului	176
58. Practica	182
60. Mijlocul și marginile Pietrei Filosofale	184
62. Mijloacele materiale	184
63. Mijloacele de operare	185
64. Mijloacele demonstrative	186
67. Cele patru feluri de digestie	188
68. Prima digestie	188
69. A doua digestie	189
70. A treia digestie	189
71. A patra digestie	190
75. Circulația elementelor	192
83. Două feluri de roți, cea mare și cea mică	195
85. Prima rotație	196
87. A doua rotație	197
90. A treia rotație	198
92. Focul slujește naturii și alchimiei	200
94. În interiorul Pietrei Filosofale există trei feluri de foc.	
Focul natural	201
97. Lichidul Pietrei este de fapt un foc	203
102. Cele patru grade de intensitate ale focului	205
104. Culmea focului	206
106. Cele patru elemente ale Pietrei Filosofale	207
108. Proporțiile	208
109. Vasele naturale și vasele alchimice	208
116. Cuptorul nemuritor	210
119. Obținerea sulfului	212
124. Compoziția elixirului	214
129. În materia Pietrei există trei feluri de umori sau stări de agregare	216
133. Multiplicarea elixirului	218
137. Timpul de preparare a Pietrei Filosofale	220
Un iubitor de chimie	222
Dedicație pentru cei care își fac o profesie din această nobilă filosofie	222
Zodiacul alchimistilor împreună cu casele planetelor	226
Timpul elaborării Pietrei Filosofale	227

Canonul 1. Dumnezeu

Dumnezeu este ființa eternă, unitatea infinită, principiul tuturor lucrurilor. Esența sa este saturată de lumină; el este atotputernic, voința sa reprezintă binele suveran, iar dorința sa este operă înfăptuită. Dacă cineva va dori să-l caracterizeze mai bine pe Dumnezeu, trebuie să-i spunem că admirația și tăcerea sunt mai grăitoare decât cuvintele noastre; că el există într-un abis de slavă atât de adânc, încât slăbiciunea minții noastre nu poate răzbate prin el.

2. Lumea

Aproape toți înțelepții au afirmat că, din veșnicie, lumea a fost orânduită și alcătuită după ideea Arhetipului ei. Or, acest Arhetip, înainte de zidirea Universului, era strâns în sine, cum-va pliat ca paginile unei cărți, și nu strălucea decât în sine însuși; dar, odată cu crearea lumii, el a fost dezvăluit printr-un soi de naștere și aruncat în afara lui însuși pentru a se manifesta. Printr-o extensie și răspândire a esenței sale și-a dezvăluit opera, care era ascunsă odinioară doar în înțelegerea sa, precum un embrion în matricea proprie, astfel încât această lume materială, ca și cum imaginea divinității s-ar fi reconstruit a doua oară, nu este decât o copie fidelă extrasă din lumea

originară aflată sub formă de idee. De acest fapt a dorit să ne convingă Trismegistul (în *Poimandres*, un capitol din *Corpus Hermeticum*), atunci când a spus că Dumnezeu și-a schimbat forma și că toate lucrurile ne-au fost revelate dintr-o dată prin apariția și participarea luminii necreate a lui Dumnezeu, lumină în care toate aceste lucruri erau înveșmântate. Căci, într-adevăr, lumea nu este altceva decât o imagine descoperită de divinitatea ascunsă sub văluri. Se pare că anticii au vorbit despre nașterea Universului nostru, atunci când au afirmat că Pallas-Atena a ieșit din creierul lui Jupiter, cu ajutorul zeului Vulcan; adică cu ajutorul focului sau al unei lumini divine.

3

Făuritorul etern al tuturor lucrurilor, a cărui înțelepciune strălucitoare a poruncit ca puterea sa să creeze lumea, a orânduit cu atâta măiestrie formele acesteia, încât toate piesele sunt amestecate în mod artistic și fără a se crea confuzii. Părțile cele de sus sunt aranjate deasupra celor de dedesubt, care le urmează, iar împreună au afinități și seamănă unele cu altele, datorită unui anumit raport și unei anumite potriviri, pe care le întâlnim în alcătuirea lumii, în așa fel încât extremitățile acestei mari opere sunt alăturate și legate strâns laolaltă printr-un nod secret, cu mijloace pe care nu le putem percepe cu simțurile noastre. Toate aceste lucruri, datorită unei tendințe naturale, ascultă de poruncile motorului suprem și lucrează la binele și la unitatea naturii inferioare, și pot fi reduse în neant la cea mai mică poruncă a celui de la care își datorează ființarea. Iată de

ce același Hermes Trismegistul (în *Tabla de smarald*) a spus că ceea ce este jos seamănă cu ceea ce este sus.

4. Natura

Cei care cred că Universul este independent de orice natură divină, neagă că ar exista vreun Dumnezeu, dar nu putem să recunoaștem altă divinitate necreată a naturii, atât pentru a zămisli, cât și pentru a perpetua individualitățile care se regăsesc în acest uriaș mecanism, decât spiritul acestui divin Arhitect, care, la începuturi, se plimba deasupra apelor și care, prin puterea sa, a făcut să se manifeste semințele tuturor lucrurilor aflate nediferențiate în haos; formându-le pe acestea, făcându-le să încolțească, le-a răspândit peste tot, supunându-le tuturor vicisitudinilor și neajunsurilor putreziciunii, fie făurind, fie desăvârșind lucrurile din lumea inferioară, pe care o alcătuiește și o cioplește cu ajutorul unor proporții și a unei simetrii demne de admirat.

5

Cine nu știe că acest Spirit, care a zămislit lumea din neant și care o stăpânește, care a răspândit și inspirat lucrările naturii printr-un suflu neîntrerupt, care se scurge și pătrunde în esența tuturor lucrurilor, care mișcă și agită printr-o acțiune secretă aceleași lucruri în general și în particular, după cum o cere fiecare gen, ei bine, cine ignoră că acest Spirit este sufletul lumii, ignoră legile Universului. Căci acela care a creat toate lucrurile

își rezervă și dreptul de a le stăpâni, și trebuie să spunem că același Spirit cârmuiește atât creația, cât și perpetuarea ei.

6

Dar cei care vor spune că natura este o cauză secundă universală, supusă guvernării celei dintâi, fiind un instrument și un organ prin care prima acționează, unde toate lucrurile din această lume materială se degradează, nu se depărtează de gândirea filosofilor și teologilor, care au numit-o pe una *natura naturans* și pe cealaltă *natura naturata*.

7

Cei care au pătruns secretele naturii vor ști că această natură secundară, ce îi slujește primeia, reprezintă spiritul Universului, adică este o virtute însuflețitoare și secundară a acelei lumini care a fost creată la începuturi, care a fost alăturată și contopită în corpul Soarelui. Zoroastru și Heraclit au socotit acest spirit de foc și de lumină ca fiind un foc invizibil și sufletul lumii.

8

Ordinea naturii nu este altceva decât o urmare și o țesătură a legilor eterne întocmite și explicate, care au fost făurite de Legiuitorul suprem, întipărite de el într-un număr infinit de părți diferite, cu ajutorul diverselor permutări și a mișcării corpurilor materiale. Viața și moartea sunt cei doi termeni și cele două hotare pe care Legiuitorul suprem le-a statornicit, iar

ceea ce se află între ele reprezintă mișcarea lucrurilor care se face de la viață către moarte și de la moarte către viață.

9. Lumea

Lumea este făurită aidoma operei unui meșteșugar, făcând în etape, iar părțile se leagă și se contopesc prin legături reciproce, asemenea zalelor unui lanț. Natura, ca un aghiotant al Arhitectului lumii, se află la mijloc și își îndeplinește funcțiunile sale, ca o lucrătoare pricepută ce repară fără încetare părțile ce s-au deteriorat.

10

Întrucât lumea universală înglobează trei naturi, ea este împărțită în trei regiuni: cea care este deasupra cerurilor, regiunea celestă și cea inferioară. Prima, care a fost numită inteligibilă, este cea mai înaltă dintre toate, fiind în întregime spirituală, nepieritoare, reprezentând Tronul Majestății Divine. Lumea celestă se află la mijloc, unde există corpurile și globurile de lumină perfecte, și, întrucât acestea sunt toate pline cu spirite, această lume determină pe pământ nenumărate calități și virtuți, dar inspiră și un suflu cu ajutorul căruia însușește lucrurile prin canale spirituale. Această lume nu este alterabilă, dar, odată perioada ei de evoluție încheiată, și ea poate fi schimbată. În sfârșit, avem de-a face cu regiunea inferioară, care este numită popular regiunea elementară și care ocupă centrul și cea mai mare parte a lumii universale. Întrucât această regiune este exclusiv corporală, ea doar împrumută darurile și beneficiile spirituale, principalul dar

fiind chiar viața, pentru a slăvi mai apoi cerul pentru acest cadou. În cadrul acestei regiuni inferioare nu există nimic care să nu fie alterabil, iar ceea ce se naște este apoi supus legilor morții.

11

Cu ajutorul legilor Creației, lucrurile inferioare slujesc și se supun imediat lucrurilor care se află la mijloc; cele mijlocii se supun celor superioare, iar acestea din urmă ascultă de motorul primordial; iată care este ordinea și economia întregului univers.

12

Întrucât doar Dumnezeu este cel care a făcut să apară toate lucrurile din neant, tot el este cel care are puterea de a le face să se reîntoarcă în neant. Căci nimic din ce poartă trăsăturile ființei sau ale substanței nu poate acționa în lipsa lui Dumnezeu, iar doar cu ajutorul legilor naturii nimic nu poate trece în neființă. De aceea Trismegistul (în *Poimandres*) a zis despre acest lucru că nimic nu moare în natură, ci toate lucrurile trec și se schimbă, căci corpurile mixte sunt alcătuite din elemente care, datorită vicisitudinilor și schimbărilor petrecute în natură, se întorc la starea lor simplă de elemente:

Natura a supus legilor sale fiecare lucru

Dorind ca totul să se întoarcă la părțile componente,

Dar puterea ei, în ciuda tuturor eforturilor,

Nu poate reduce la neant nici cel mai mărunț dintre corpuri.

(Lucrețiu)

13. Materia primordială

Filosofii au crezut că există o anumită materie primordială apărută înaintea elementelor, dar, întrucât nu au reușit s-o identifice cu limpezime, ne-au descris-o destul de prost, ascunsă sub văluri și nori. Trebuie să știm că această materie primordială nu are calități și nu poate suferi accidente; ea reprezintă totuși primul suport, întrucât este nemăsurată cantitativ, și prin ea toate lucrurile sunt presupuse a fi mari sau având întindere, căci ea este materie simplă. S-a mai spus că această materie primordială reprezintă sediul contrariilor, căci nu suferă incidența simțurilor; că totuși ea reprezintă baza lucrurilor sensibile, că se întinde peste tot; fără a fi însă percepută în vreun loc, ea tinde mereu spre alipirea formelor, fără a avea ea însăși vreo formă; că ea reprezintă rădăcina tuturor corpurilor, neputând totuși fi concepută decât cu ajutorul gândirii și nefiind supusă acțiunii simțurilor. În sfârșit, s-a mai spus că ea nu reprezintă nimic în act, ci doar latent, în potență; în acest fel, filosofii au stabilit o bază a unei naturi imagine și himerice.

14

Aristotel vorbește mult mai rezonabil despre aceasta, căci, deși a crezut în eternitatea lumii, ne spune că totuși există o anume materie primordială universală, dar, pentru a nu intra în încurcătură și în dificultățile definirii ei, vorbește destul de reticent și în termeni ambigui¹, asigurându-ne că nu există decât una și aceeași materie, inseparabilă, a tuturor lucrurilor.

¹ Capitolul 5, Cartea 1. *Despre nașterea și moartea lucrurilor.*

Aristotel ne mai spune că această materie diferă în funcție de modul nostru de a o concepe, că primele corpuri au fost alcătuite din elemente imperceptibile sau din compuși ai acestor elemente, iar materia primordială a fost primul lor principiu, că ea este inseparabilă¹, că această materie primordială este supusă principiului atracției și respingerii, că reprezintă baza și suportul contrariilor și că din ea sunt produse toate elementele.

15

Dar Aristotel ar fi înțeles mai bine, dacă ar fi scutit această materie primordială de lupta contrariilor, pe care el o presupune, și dacă n-ar fi afirmat că această materie se alipește lucrurilor contra voinței sale, având în vedere că nu există nicio contrarietate în sânul elementelor, căci ceea ce se vede purcede doar din excesul și din sporirea calităților, așa cum observăm din experiența apei și a focului, unde ceea ce credem a fi ceva opus derivă din calitățile lor, mai mult sau mai puțin puternice și violente. Dar în elementele pure ale lucrurilor care se alătură pentru a forma formele compuse, aceste calități nu sunt contrare una celeilalte, întrucât în acest caz se află într-o stare temperată, iar ceea ce este temperat nu suferă de contrarietate.

16

Thales din Milet², Heraclit și Hesiod au crezut că apa reprezintă materia primordială a lucrurilor, opinie ce pare a fi

¹ Capitolele 1 și 2. *Despre originea morții lucrurilor.*

² *Despre diferitele opinii ale filosofilor.*

împărtășită și de autorul sacru al Genezei¹, căci acești filosofi numesc materia primordială un abis și o apă, dar nu vor să spună prin aceasta că ar fi vorba despre apa obișnuită, ci despre o anumită apă asemănătoare unui fum sau unor vapori umezi și negri, care se răspândeau ici și colo, neexistând vreo ordine anume, ci doar o mișcare continuă.

17

Dar este ușor să spui că ceva a apărut din nimic, atunci când te referi la vechea cauză a lucrurilor, căci întunericul din care au fost create ele nu a putut fi pătruns de lumina minții omenești. De aceea, tot ce au afirmat filosofi sau teologii până acum poate fi adevărat sau fals, dar lucrul acesta îl cunoaște doar adevăratul Autor al naturii, iar cei care se ocupă de materia obscură vorbesc doar în limitele verosimilității de care pot fi capabili.

18. Crearea lumii

Unii filosofi, în consonanță cu părerea rabinilor, au considerat că există în realitate un oarecare principiu material foarte vechi, dar care este ascuns și se află dincolo de înțelegerea noastră, desemnat cu un nume destul de impropriu, Hylam, care ar fi precedat materia primordială, dar care nu este atât un corp, cât o umbră vastă, deci care nu este ceva, ci doar imaginea foarte opacă a lucrurilor, un fel de mască sau schiță umbroasă a existenței, o noapte plină de tenebre, un tărâm unde sălășluiesc umbrele. Acest Hylam nu ar fi ceva manifestat, ci rezidă doar ca putere

¹ Capitolul 1 din Geneză.

latentă. Dar mintea omenească nu ar putea concepe acest principiu imaginar decât visând, iar imaginația noastră este incapabilă să-și reprezinte cu fidelitate acest haos, acest sălaș al tenebrei, la fel cum un orb nu poate concepe ideea de Soare, decât după sunetele ajunse la urechea sa și după imaginație.

19

Unii filosofi au mai spus că Dumnezeu a extras și creat din acest principiu extrem de obscur un anumit abis la fel de obscur și negru, fără formă, fără ordine, care ar fi fost materia cea mai apropiată de cea a elementelor și a lumii materiale de astăzi. Dar cartea sfântă numește acest abis, acest haos, când un pământ steril și deșertic, când o apă, cu toate că nu era vorba nici de una, nici de alta, ci din cauză că acest principiu era amândouă elementele deopotrivă, dar în latență, și destinate a fi așa ceva. Or, noi doar putem presupune că materia acestui haos semăna unor vapori sau unui fum negru, în care era amestecat un anumit spirit înghețat, amortit de frig și cuprins de întuneric.

20

Se pare că această despărțire a apelor superioare de cele inferioare exprimată în cartea Genezei nu a fost decât o despărțire a elementelor subtile de cele grosiere, o separare a spiritului de trupul său înnorat și necurățit. Aici avem de-a face cu acțiunea unui spirit luminos, care ieșit din Logosul divin, căci strălucirea luminii, care este un spirit de foc, separând lucrurile eterogene și de diverse naturi, a împins în jos tenebrele